

РІШЕННЯ
разової спеціалізованої вченої ради
про присудження ступеня доктора філософії

Здобувачка ступеня доктора філософії Дьоміна Олена Петрівна, 1978 року народження, громадянка України, освіта вища: у 200 році закінчила Національну юридичну академію України імені Ярослава Мудрого за спеціальністю «Правознавство» та здобула освітньо-кваліфікаційний рівень «спеціаліст», працює на посаді судді Вишгородського районного суду Київської області, м. Вишгород, виконала акредитовану освітньо-наукову програму «Право».

Разова спеціалізована вчена рада, утворена наказом Донецького державного університету внутрішніх справ, Міністерства внутрішніх справ України, Кропивницький, від 26 лютого 2025 року № 115, у складі:

Голови разової

спеціалізованої вченої ради:

Тетяна ПОНОМАРЬОВА, доктор юридичних наук, старший дослідник, завідувач науково-дослідної лабораторії з проблем запобігання кримінальним правопорушенням факультету № 3, Донецький державний університет внутрішніх справ.

Рецензентів:

Марина ГОРОДЕЦЬКА, доктор юридичних наук, професор, професор кафедри кримінального процесу та криміналістики факультету № 1, Донецький державний університет внутрішніх справ;

Олена ВОЛОБУЄВА, кандидат юридичних наук, професор, проректор, Донецький державний університет внутрішніх справ.

Офіційних опонентів:

Андрій ВОЗНЮК, доктор юридичних наук, професор, завідувач наукової лабораторії з проблем протидії злочинності, Національна академія внутрішніх справ;

Дмитро КАМЕНСЬКИЙ, доктор юридичних наук, професор, професор кафедри правознавства, Бердянський державний педагогічний університет,

на засіданні 18 квітня 2025 року прийняла рішення про присудження ступеня доктора філософії з галузі знань 08 «Право» Олені ДЬОМІНІЙ на підставі публічного захисту дисертації «Кримінальна відповідальність за незаконне проведення абортів або стерилізації» за спеціальністю 081 «Право».

Дисертацію виконано в Донецькому державному університеті внутрішніх справ, Міністерства внутрішніх справ України, Кропивницький.

Науковий керівник – Олена ОДИНЦОВА, кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри державно-правових дисциплін та публічного управління, Донецький державний університет внутрішніх справ.

Дисертацію подано у вигляді спеціально підготовленого рукопису, в якому дотримано вимоги пункту 6 Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44 (зі змінами).

Зокрема, на підставі системного аналізу положень Кримінального кодексу України про відповідальність за незаконне проведення абортів або стерилізації, спираючись на актуальний зарубіжний досвід, матеріали правозастосовної практики, а також тексти законопроектів, визначено і запропоновано шляхи розв'язання вагомих теоретико-прикладних проблем застосування кримінально-правових приписів, що описують підстави кримінальної відповідальності за такі посягання, а також сформульовано науково обґрунтовані рекомендації щодо напрямів нормативного вдосконалення досліджуваних положень КК України та практики їх застосування.

Так, уперше:

- визначено, що назва ст. 134 КК «Незаконне проведення абортів або стерилізації» не відповідає її змісту в межах четвертої та п'ятої частини заборони, через що висловлено пропозицію змінити назву ст. 134 КК на «Незаконне проведення абортів, примушування до абортів або стерилізації», включивши посилання на примушування до двох видів медичного втручання;

- запропоновано, із огляду на те, що українським законодавцем визнано злочином лише примушування до стерилізації і водночас проігноровано інші можливі на практиці форми незаконної стерилізації (на кшталт криміналізації окремих видів абортів у ч. 1 і ч. 3 ст. 134 КК), визнати злочином також незаконне проведення стерилізації, тобто з порушенням порядку, який згодом повинен бути деталізований у спеціальному підзаконному нормативному акті МОЗ України;

- висловлено авторську пропозицію оптимізувати редакції ч. 2 і ч. 4 ст. 134 КК в один із двох альтернативних способів: 1) замінити слово «примушування» на «проведення»; або 2) виключити словесну конструкцію «без добровільної згоди потерпілої особи», що сприятиме удосконаленню положень кримінального закону та практиці їхнього застосування в сфері захисту репродуктивних прав людини;

- аргументовано, що ознака безплідності, яка описує суспільно небезпечний наслідок, повинна інкримінуватися особі, яка здійснила незаконний аборт, навіть у тому разі, якщо в майбутньому потерпіла жінка зможе мати дітей завдяки застосуванню допоміжних репродуктивних технологій;

- запропоновано, із наведенням авторської аргументації, оптимізувати санкції ч.ч. 1-4 ст. 134 КК шляхом включення вказівки на мінімальний розмір основних видів покарань у такий спосіб: 1) у ч. 2 обмеження волі на строк до трьох років або позбавлення волі до двох років; 2) у ч. 3 обмеження волі на строк від трьох до п'яти років або позбавлення волі від двох до п'яти років; 3) у ч. 4 обмеження волі на строк до трьох років або позбавлення волі до двох років; 4) у

ч. 5 обмеження волі на строк від двох до п'яти років або позбавлення волі від двох до п'яти років;

удосконалено:

- наукові підходи до вивчення зарубіжного досвіду кримінально-правової протидії незаконному проведенню абортів або стерилізації з використанням порівняльно-правового методу та з урахуванням дворівневої класифікації юрисдикцій світу, в яких діють певні режими заборони (або обмеження) абортів;

- позицію про те, що визначені вітчизняним законодавцем форма та спосіб впровадження передбачених Стамбульською конвенцією положень у вітчизняне кримінальне законодавство в частині створення комплексної моделі протидії різним формам домашнього насильства створюють низку змістових суперечностей з раніше діючими нормами КК та необґрунтовано змінюють сферу застосування кримінального закону, що актуалізує подальший перегляд відповідних новел із метою редакційного вдосконалення та оптимізації їхнього правозастосовного потенціалу;

- тлумачення поняття лікарської помилки, яку визнано складним міжгалузевим феноменом у межах кримінально-правового вчення про вину; спираючись на релевантні положення медичного законодавства запропоновано медичною помилкою під час проведення абортів, що спричинило тривалий розлад здоров'я, безплідність або смерть потерпілої особи (ч. 3 ст. 134 КК), вважати сумлінну оману лікаря-спеціаліста акушера-гінеколога за відсутності ознак необережної форми вини, яка зумовлена одним чи декількома об'єктивними або суб'єктивними обставинами, що були встановлені та процесуально закріплені у формальний спосіб;

- наукову позицію, спираючись на зміст ч. 2 ст. 55 КК, про доцільність відмови від додаткового покарання у виді позбавлення права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю в санкціях ст. 134 КК;

дістали подальший розвиток:

- положення про те, що за своєю конструкцією диспозиції частин 4 і 5 ст. 134 КК не мають «статевого» спрямування, тобто не визнають потерпілими лише жінок, через що відсутні підстави пов'язувати чинну редакцію ст. 134 КК із захистом репродуктивного здоров'я виключно жінок; констатовано обмежувальний підхід у ч. «b» ст. 39 Стамбульської конвенції, де примусова стерилізація визнається як хірургічне втручання, що призводить до припинення здатності лише жінки до природного розмноження без її попередньої та інформованої згоди або розуміння відповідної процедури;

- теза про те, що законодавець необґрунтовано залишив у новій редакції ч. 1 ст. 134 КК посилання на проведення абортів виключно особою без спеціальної медичної освіти, а в ч. 3 заборони – на незаконне проведення абортів будь-якою особою, що потягло певні небезпечні наслідки; таку диференціацію відповідальності залежно від ознак суб'єкта визнано помилковою;

- позиція, відповідно до якої злочин, описаний у ст. 134 КК, вчиняється переважно з корисливою мотивацією, що водночас не повинно стати підставою для доповнення цієї заборони такою кваліфікуючою ознакою, як «з корисливих мотивів»;

- аргументи на користь того, що: 1) життя людини, із позицій кримінально-правової оцінки, починається в утробі матері на 22 тижні вагітності; 2) доцільно забезпечити об'єктивний кримінально-правовий захист життя плода на останніх строках вагітності та, відповідно, криміналізувати будь-які форми незаконного втручання, що призводить до смерті плода з уже сформованим головним мозком; 3) за умови законодавчої реалізації такого підходу ст. 134 КК підлягатиме застосуванню лише у випадках незаконного переривання вагітності терміном до 22 тижнів;

- положення про те, що незважаючи на те, що ч. 1 ст. 96-1 КК дає суду формальне право застосувати спеціальну конфіскацію у випадку вчинення злочинів, описаних у всіх (окрім четвертої) частинах ст. 134 КК, застосування цього заходу кримінально-правового характеру до особи, винної в здійсненні незаконного абортів або стерилізації, є недоцільним.

Дисертація виконана державною мовою та відповідає вимогам до оформлення дисертації, затвердженим наказом Міністерством освіти і науки України від 12 січня 2017 року № 40, Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44 (зі змінами).

Здобувачка має 8 наукових публікацій за темою дисертації, з них 4 статті, у наукових виданнях, включених на дату опублікування до переліку наукових фахових видань України:

1. Дьоміна О. П. Нові склади злочинів за ст.134 Кримінального кодексу України у світлі Стамбульської конвенції: аналіз деяких ознак. *Вісник ЛДУВС ім. Е.О. Дідоренка*. 2019. № 3 (87). С.109–122.

2. Дьоміна О. П. Зарубіжний досвід кримінальної відповідальності за незаконне проведення абортів або стерилізації. *Право і суспільство*. 2021. № 2. С. 147–151.

3. Дьоміна О. П. Про юридичну ознаку потерпілого від незаконного проведення абортів або стерилізації. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. Серія ПРАВО. 2023. Вип. 78. Ч. 2. С. 168–173.

4. Дьоміна О. П. Покарання за злочин, передбачений ст. 134 КК України: огляд деяких проблемних питань. *Аналітично-порівняльне правознавство*. 2023. № 5. С. 470–475.

У дискусії взяли участь голова та члени разової спеціалізованої вченої ради:

1. Тетяна ПОНОМАРЬОВА, доктор юридичних наук, старший дослідник, завідувач науково-дослідної лабораторії з проблем запобігання кримінальним правопорушенням факультету № 3, Донецький державний університет внутрішніх справ, голова ради – виступ позитивний, без зауважень.

2. Марина ГОРОДЕЦЬКА, доктор юридичних наук, професор, професор кафедри кримінального процесу та криміналістики факультету № 1 Донецький державний університет внутрішніх справ, рецензент – дала позитивну рецензію із зауваженнями:

1). Дисертація спирається на широкий спектр методів дослідження, проте їх застосування не завжди є достатньо послідовним. Наприклад, формально-догматичний аналіз використовується для тлумачення термінології, але не завжди простежується у висновках щодо відповідності законодавчих норм сучасним кримінально-правовим стандартам. У майбутньому дисертантці варто приділити більше уваги питанням узгодження методологічних підходів та логіки наукового дослідження.

2). Дисертація ґрунтовно та системно аналізує нові положення ст. 134 КК України, що стосуються примушування до стерилізації. Ідеться про суттєві редакційні зміни, запроваджені Законом України «Про внесення змін до Кримінального та Кримінального процесуального кодексів України з метою реалізації положень Конвенції Ради Європи про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу з цими явищами» від 6 грудня 2017 р. Водночас деякі аргументи щодо криміналізації цього діяння викликають конструктивні зауваження. Зокрема, авторка зазначає, що криміналізація примушування до стерилізації без добровільної згоди є важливим кроком для виконання міжнародних зобов'язань України. Водночас належним чином не розглянуто достатньо широку судову практику інших держав щодо цієї категорії справ, передусім країн Європейського Союзу. Порівняльно-правовий аналіз практичної реалізації аналогічних норм в інших державах дозволив би показати ефективність чи недоліки такого підходу в інших юрисдикціях.

3). Робота загалом добре структурована, текст дисертації поділяється на змістовні розділи та підрозділи. Однак деякі розділи містять надмірно довгі абзаци, що ускладнює сприйняття складного юридичного тексту. Наприклад, у висновках варто чіткіше розділити загальні узагальнення та конкретні рекомендації, щоб підкреслити наукову новизну та прикладну значущість дослідження. Часткове спрощення, в деяких випадках перефразування, тексту, сприяло би його оптимальному викладенню та сприйняттю читачами.

3. Олена ВОЛОБУЄВА, кандидат юридичних наук, професор, проректор, Донецький державний університет внутрішніх справ, рецензент – дала позитивну рецензію із зауваженнями:

1). Потрібно констатувати те, що дисертація охоплює актуальну тему кримінальної відповідальності за незаконне проведення абортів або стерилізації, що є важливим у контексті імплементації міжнародних стандартів, зокрема Стамбульської конвенції. Водночас, вважаємо, що авторці роботи було би варто чіткіше визначити, в чому саме полягає наукова новизна роботи порівняно з попередніми дослідженнями цього питання. Так, окремі положення у вступній частині роботи містять загальні формулювання без конкретного обґрунтування їхньої оригінальності, новизни. На це варто було би звернути увагу.

2). У тексті дисертації спостерігається термінологічна неузгодженість. Наприклад, використовується термін «примушування» до абортів та «примушення» до стерилізації, що може викликати плутанину. Також у деяких фрагментах роботи не завжди чітко розмежовані поняття «незаконне проведення» та «примусове проведення», що має значення для правильного розуміння та відмежування складів кримінальних правопорушень. Видається, що

здобувачці варто було би пояснити, чи вона сприймає ці поняття як синонімічні.

4. Андрій ВОЗНЮК, доктор юридичних наук, професор, завідувач наукової лабораторії з проблем протидії злочинності, Національна академія внутрішніх справ, опонент – дав позитивний відгук із зауваженнями:

I. Порівняльно-правовий метод.

Зазначене в розділі наукової новизни положення про: «удосконалено наукові підходи до вивчення зарубіжного досвіду кримінально-правової протидії незаконному проведенню абортів або стерилізації з використанням порівняльно-правового методу та з урахуванням дворівневої класифікації юрисдикцій світу...» викликає зауваження з огляду на некоректне позиціонування даного аспекту як елемента наукової новизни. Йдеться не про нове наукове положення, здобуте в процесі дослідження, а про методологічний підхід, тобто один із прийомів наукового пізнання, який застосовується до об'єкта дослідження.

Метод (у даному випадку порівняльно-правовий) і його специфіка використання – це засіб отримання знань, а не самостійний результат дослідження, тому їх не слід кваліфікувати як складову наукової новизни. Аналогічно, згадана дворівнева класифікація юрисдикцій стосується методологічної основи аналізу, а не самостійного наукового відкриття.

Варто уточнити, що саме було досягнуто завдяки застосуванню порівняльно-правового методу – які конкретні положення, висновки чи узагальнення становлять наукову новизну.

II. Співвідношення незаконного проведення абортів або стерилізації та суміжних складів злочинів.

Підрозділ 2.3. починається з ремарки щодо структури дисертацій, однак не містить чіткого обґрунтування вибору методології саме для аналізу співвідношення складів злочинів. Доцільно окреслити за яким критерієм розмежування (об'єкт, суб'єкт, ознаки об'єктивної/суб'єктивної сторони) проводиться порівняння.

Заслуговує позитивної оцінки використання значної кількості прикладів у цій частині роботи. Попри це співвідношення із суміжними злочинами видається дещо фрагментарним. Доцільно було б сформулювати системний підхід до класифікації суміжних складів (наприклад, за безпосереднім об'єктом, характером конкуренції норм, характером наслідків).

У підрозділі одночасно аналізуються: кримінально-правові склади (ст. 121, 134, 140, 139, 142 КК), положення Стамбульської конвенції, норми Закону «Про трансплантацію анатомічних матеріалів», поняття з медичної етики (інформована згода, термін життєздатності плода), що безумовно свідчить про комплексний підхід.

Однак матеріал подається без окремого розділення правових режимів. Доцільно розмежувати: національні кримінально-правові склади, норми міжнародного права (як обґрунтування необхідності криміналізації), медико-правові дефініції (для уточнення предмета посягання). Це зробить підрозділ менш перевантаженим і більш методологічно чистим.

III. Покарання за злочини, передбачені ст. 134 КК України.

У цілому підрозділ 3.1 містить ґрунтовний аналіз законодавчої конструкції

санкцій статті 134 КК України, включаючи їх історичну еволюцію, класифікацію, практику застосування та теоретичні засади. Водночас, попри високий рівень опрацювання теми, є кілька аспектів, на які варто звернути увагу.

Автор неодноразово посилається на одні й ті самі джерела (зокрема, О. Дудоров, В. Балабко) з повторенням подібних тез.

Наприклад, на сторінці 172 зазначено:

«В аспекті *de lege ferenda* принагідно звернемося до моделі санкцій у ст. 134 КК, які свого часу запропонували О. Дудоров та В. Балабко у пропонуваній ними удосконаленій редакції досліджуваної заборони. Наведемо ще раз (ми зверталися до цієї редакції ст. 134 КК у підрозділі 2.1 роботи) санкції разом із диспозиціями:

1. Проведення штучного переривання вагітності особою із спеціальною медичною освітою на порушення встановленого порядку або особою, яка не має такої освіти, – карається штрафом від п'ятдесяти до ста неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або громадськими роботами на строк від ста до двохсот сорока годин, або виправними роботами на строк до двох років, або обмеженням волі на строк до двох років.

2. Дія, вказана у частині першій цієї статті, якщо вона спричинила тривалий розлад здоров'я, безплідність або смерть потерпілої, а також загибель плоду, якщо строк вагітності перевищував 22 тижні, – карається обмеженням волі на строк від трьох до п'яти років або позбавленням волі на строк до п'яти років» (курсив наш – О.Д.) [38, с. 30]».

Зазначене положення дублюється на сторінках 177-178. Не бачу в цьому потреби.

Водночас виникає запитання чи розглядали в своїх роботах санкції інші вчені?

Висловлена авторкою пропозиція щодо уточнення санкцій частин 1–4 ст. 134 КК України шляхом встановлення мінімального строку основних видів покарань (обмеження або позбавлення волі) заслуговує на увагу як спроба підвищити правозастосовну визначеність.

Водночас при уважному аналізі формулювань виявляється, що в окремих випадках (зокрема у ч. 2 та ч. 4) зазначено лише верхню межу покарання, без фіксації його мінімального строку. Така непослідовність у підході суперечить заявленій меті оптимізації санкцій. Крім того, у роботі потребує посилення аргументація доцільності встановлення саме мінімальних меж санкцій, з огляду на принципи індивідуалізації покарання, гнучкості кримінально-правового реагування та загальні орієнтири сучасної кримінальної політики.

IV. Є й інші критичні судження і побажання теоретико-методологічного характеру.

Актуальність теми варто було б підкріпити статистичними та аналітичними матеріалами, чітким посиланням на судову практику.

Здобувачка не представила чіткий зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Згадується лише, що тема пов'язана з науково-дослідною темою за наказом МВС. Водночас залишаються поза увагою чинні стратегії та концепції, що стосуються протидії кримінальним правопорушенням.

Положення про недосконалість назви ст. 134 КК України («Незаконне проведення абортів або стерилізації») не є достатньо концептуально значущим, щоб обґрунтовано посідати перше місце серед положень, які виносяться в рубрику «вперше». Зміна назви статті має, радше, техніко-редакційний характер і не впливає суттєво на зміст правового регулювання.

Незрозуміло навіщо 7 сторінок у підрозділі 2.1 дисертації присвячувати аналізу репродуктивних прав, оскільки жодних висновків з цього матеріалу не зроблено.

У кінці розділів варто було б представити висновки до них.

У загальних висновках з першого розділу згадуються лише висновки до підрозділу 1.3., частина з яких стосується положення порівняльно-правового методу, а не власне наукової новизни.

У загальних висновках чи додатках до дисертації, попри наявність ґрунтовного аналізу положень статті 134 Кримінального кодексу України та окремих пропозицій щодо її вдосконалення, відсутня цілісна авторська редакція досліджуваної кримінально-правової норми, яка б передбачала комплексне оновлення усіх ключових елементів складу злочину: об'єктивної сторони, суб'єктивної сторони та санкцій.

5. Дмитро КАМЕНСЬКИЙ, доктор юридичних наук, професор, професор кафедри правознавства, Бердянський державний педагогічний університет опонент – дав позитивний відгук із зауваженнями:

1). Особисто позитивно сприймаємо науковий аналіз здобувачки в частині визначення ознак та критерії правомірності юридичної помилки (с. 143 – 147 дисертації), адже на практиці справді трапляються випадки, коли навіть фахівець акушер (гінеколог) може через неухильність (недбалість) або внаслідок відвертої (широї) помилки під час проведення абортів своїми діями призвести до одного чи декількох таких ускладнень, навіть смерті пацієнта. Ураховуючи те, що поняття лікарської помилки (як різновиду фактичної помилки) є міжгалузевим і надзвичайно складним, а також зберігає частку суперечливого тлумачення, здобувачці варто було би запропонувати власні критерії релевантності (вибачувальності) та, навпаки, нерелевантності такої помилки.

2). У роботі зроблено коректний висновок про те, що зі змісту диспозиції ч. 4 ст. 134 КК випливає, що злочином визнається виключно примушування до стерилізації без добровільної згоди потерпілої особи. У ч. 5 заборони йдеться про таку ж саму дію (тобто примушування), що спричинила смерть або інші тяжкі наслідки для потерпілого. Авторка роботи зауважує, що в тексті кримінального закону не згадується така форма протиправної поведінки, як незаконне проведення стерилізації, що є відмінним від примушування до стерилізації» діянням. Водночас далі цієї констатації О. Дьоміна не пішла в своєму аналізі, що сприймаю як недолік. Отже, тут варто висловити два зауваження у формі запитань: 1) чи потрібно криміналізувати медичні операції в частині незаконного проведення стерилізації в Україні; 2) якщо так, то яка саме форма вини та інші криміноутворювальні ознаки повинні характеризувати це протиправне діяння?

3). Дисертантка зауважує про те, що аналіз оприлюднених матеріалів судової практики щодо відповідальності за незаконне проведення абортів або

стерилізації свідчить про вкрай незначну кількість кримінальних справ цієї категорії. Це пояснюється, на її думку, високим рівнем латентності таких злочинів, небажанням потерпілих або їхніх родичів публічно заявляти про факт правопорушення, навіть у разі тяжких наслідків чи тривалого розладу здоров'я; додатковим фактором виступає складність розслідування цього виду злочинів, що значно ускладнює доведення вини обвинуваченого. Водночас під час публічного захисту цікаво було би почути позицію О. Дьоміної щодо можливих шляхів удосконалення практики виявлення та попередження злочинних посягань цієї категорії. Особливо актуальним такий пошук механізмів удосконалення практики правозастосування стає з урахуванням процесів інтеграції українського кримінального законодавства в європейський правовий простір – відповідна практика в країнах ЄС є більш прогресивною та прозорою.

4). Певні заперечення викликає непослідовний аналіз здобувачки в такій частині. З одного боку, О. Дьоміна звертає увагу на розбіжності у позиціях науковців щодо питання про кримінальну відповідальність за втручання в життя плода після 22 тижня вагітності – зауважено, що це питання вимагає кваліфікованого вирішення, яке повинно ґрунтуватися на юридичному визначенні початку життя людини і, відповідно, на визначенні моменту, коли це життя набуває самостійного кримінально-правового захисту. А з іншого боку, дисертантка підтримує кардинально відмінну від усталеної наукову позицію про те, що: 1) життя людини починається в утробі матері на 22 тижні вагітності; 2) доцільно криміналізувати будь-які форми незаконного втручання, що призводить до смерті плода з уже сформованим головним мозком. Такий погляд можна сприймати як «революційний» і не обов'язково як коректний, адже наразі усталеним у науці та практиці є підхід про те, що відповідно до норм національного законодавства кожна дитина має право на життя з моменту визначення її живонародженою і життєздатною за критеріями ВООЗ, тобто з моменту повного вигнання або витягнення продукту зачаття з організму матері. Практичному застосуванню підлягає саме нормативне визначення початку життя людини. Також правові позиції ЄСПЛ щодо інтерпретації конвенційних гарантій права на життя полягають у тому, що людський ембріон не має незалежних від організму матері прав чи інтересів і не може претендувати, як і від його імені ніхто не може претендувати, на право на життя відповідно до ст. 2 ЄКПЛ.

5). У тексті роботи запропоновано оптимізувати санкції деяких частин ст. 134 КК шляхом встановлення мінімальних строків позбавлення або обмеження волі. Проте не надано детального аналізу того, чому саме такі мінімальні строки є оптимальними та як саме вони співвідносяться з тяжкістю злочину та суспільною небезпекою незаконного абортів (стерилізації). Наприклад, чому для ч. 2 передбачено саме до трьох років обмеження волі або до двох років позбавлення волі? Чи існує правозастосовна практика, яка свідчить про занадто м'яке або, навпаки, надмірно суворе покарання за такі злочини? Можливо, дисертантці варто було би тут додати статистичні дані, результати фахових опитувань або порівняльний аналіз із санкціями за аналогічні злочини в інших країнах.

6). Як окреме зауваження, варто наголосити на тому, що враховуючи

специфіку цього дослідження, було би доцільно до джерельної бази роботи включити окремі праці з медичного права та нормативні акти в медичній сфері, що стосуються операцій штучного переривання вагітності та стерилізації. Це, вважаємо, підсилило би міжгалузевий компонент дисертації.

Результати відкритого голосування: «за» п'ять членів ради,
«проти» немає.

На підставі результатів відкритого голосування разова спеціалізована вчена рада присуджує Олені ДЬОМІНІЙ ступінь доктора філософії з галузі знань 08 «Право», за спеціальністю 081 «Право».

Відеозапис трансляції захисту дисертації додається.

**Голова разової
спеціалізованої вченої ради**

Тетяна ПОНОМАРЬОВА